

Tereza SINIGALIA

Unde Incepe și unde se sfîrșește „țara picturii” la Pallady și unde Incepe Impărația desenului, a desenului major — artă de sine stătătoare, nu componentă pur și simplu a picturii sau fază pregătitore a sa?

Parcugind noua expoziție deschisă de Muzeul de artă al R.S. România*, privitorul cade pe gînduri — meditația se impletește cu adîncă satisfacție a ochiului și a sufletului, răspunsul la întrebare oscilează căci domeniile se impletește atât de strîns încit în față multor lucrări uîți că nu sunt picturi, ci desene, desene — opere desăvîrșite în sine.

Desigur, foarte multe au spontaneitatea schiței, a imaginii surprinse rapid, cu valoare de instanțe: culoare vibrind în atmosferă, formă în mișcare, crochiu surprinzător de viu al unui profil văzut într-un local public sau al unei siluete surprinse din spate. Acestea da, sint desene, desene colorate, cu linie, de obicei în creion, vie, nervoasă, cu inflexiuni bogate, cu reveniri sugestive, molcombe sau mai adesea unghioase, căreia i se adaugă culoarea — de regulă acuarelă lejeră care valorează lucrările (reproducările în alb-negru o demonstrează mai bine) — ce conferă o notă aparte operelor acestui mare desenator care nu vede în alb-negru.

Sint și alte lucrări (peisaje, naturi statice, nuduri) în expoziție cu rol clar de fază pregătitore pentru o pictură. Aici, desenul, inițial grifonată spontană, primește retușuri, întăriri, dar funcția sa constructivă, ordonatoare, devine preponderentă, structurind volume precise, scandând spații (*Paisaj din Saint Tropez*, creion, acuarelă și guașă — desen pregătitor pentru pictura cu același subiect din Muzeul din Arad: *Natură moartă cu flori și scoici*, creion și acuarelă — schiță pentru *Floarea soarelui (Sorii)* de la Muzeul din Bacău; *Studio de nud*, cărbune, acuarelă și guașă — fază pregătitore pentru o lucrare dintr-o colecție particulară) care ne duc cu gîndul la indelungurile elaborări mentale, la savantele aranjamente de volume și de culori, la transpunerea succesive, pe hîrtie sau pe pînză, pînă la găsirea soluției compozitional-cromatice dorite de pictor.

Și în sfîrșit, categoria a ceea ce mi se pare desenul-pictură în care delicata transparentă a acuarelei conferă desenului-contur și desenului-structură un inegalabil rafinament, o vibrație și o atmosferă proprie (*Stradă în Saint Paul*, creion, tuș și acuarelă, Muzeul de artă al R.S. România; *La Rochelle*, creion și acuarelă pe hîrtie, Muzeul de artă al R.S. România; *Stradă în Franță* — creion, accente de tuș și acuarelă, Muzeul de artă al R.S. România; *Stradă în Paris — Rue de Seine*, creion și acuarelă pe hîrtie, colecția Barbu Brezianu; *Toledo-citadela*, creion, acuarelă și guașă pe hîrtie, Biblioteca Academiei Române, Cabinetul de stampe).

O categorie aparte o formează cele cîteva *portrete* (nu crochiurile) expuse. Frumosul portret în alb-negru (unul din excepțional de puținele din expoziție) al lui Matisse, cele două imagini reprezentîndu-l pe colecționar Lazar Munteanu au o vîdătina tendință de studiu psihologic, mai cu seamă cel însoțit de însemnarea „Nu dău nimic. Sunt colecționar”, cu o deosebită expresivitate a mililor, care, paradoxal nu sint desăvîrșit realizate, precum și cele 8 *autoportrete* — severe scrutări ale propriilor străfunduri — îl trădează tot pe pictorul dublat de marele desenator.

Expoziția mi se pare frumoasă pe măsură lucrărilor, subtilă, cu un ritm discret, adesea secret: operele nu sint expuse cronologic sau pur și simplu tematic, ci în grupuri mici, cîte trei-patru sau cinci, armoniose gîndite, îmbinînd peisaje și siluete de personaje, marind centre de interes, simetrii de dominantă orizontală sau verticală în lucrări cu un aer comun.

Cu total remarcabilă este compoziția volumetrică plasată pe diagonala sălii: patru paralelipipede înguste, îmbrăcate într-o pînză neutră, cu latura mică, perpendiculară pe această diagonală, la distanțe egale între ele, judicios gîndite, ritmează spațiul creînd o axă de simetrie a sălii. Cel de-al cincilea panou, identic, tăind simetria, este plasat paralel și foarte aproape de unul dintre preții scurți ai sălii, avînd și un rol funcțional: maschează, parțial, văzută dintr-un anumit unghi intrarea la etajul superior al muzeului. Fiecare dintre cele cinci panouri poartă pe față dinspre intrarea în sală cîte un *autoportret*, iar pe față opusă cîte două-trei lucrări îndrumîndu-tematic.

Cîteva plante verzi și două grupuri de mobilier modern, plasate pe covoare orientale în tonuri stinse, completează expoziția, invitînd la reculegere, aducînd o notă de intimitate — atât de necesară integrării în universul lui Pallady — sălii mari, reci și neutre.

Dar, în expoziție, unde se sfîrșește pictura și unde Incepe desenul? Nicăieri, aproape. Se întrepătrund, sint frunzele aceluiași copac viguros, hrânit de aceeași sevă a geniului, același în desen și pictură, care este Pallady.

* Expoziția a fost organizată de secția de grafică a muzeului (principal organizator Mariana Vîzdușteanu), cu lucrări din colecția secției, de la Cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei Române și din diferite colecții particulare.